

COVID-19 A ČESKÁ ADIKTOLOGIE

Citace | MRAVČÍK, Viktor. COVID-19 a česká adiktologie. *Adiktol. prevent. léčeb. praxi.* 2020; **3**(2), 75–76.

Vážení čtenáři,

byl jsem redakcí časopisu požádán, abych jako epidemiolog, který v minulosti působil v oblasti kontroly infekčních onemocnění, připravil úvodník věnující se probíhající koronavirové epidemii.

Pojďme nejdříve shrnout základní fakta. Epidemie COVID-19 (infekce vyvolaná novým koronavirem SARS-CoV-2) vznikla v Číně na konci prosince 2019, postupně se výskyt rozšířil do dalších oblastí Číny a do celého světa včetně Evropy. Dne 11. března 2020 označila WHO šíření COVID-19 za pandemii. V Evropě jsou nejpostiženějšími státy Itálie a Španělsko. Dalším ohniskem pandemie jsou USA.

Klinicky připomíná onemocnění chřipku, mezi nejčastější klinické příznaky patří horečka, suchý nebo produktivní kašel, bolest v krku, celková slabost, bolest svalů a kloubů. Asi u 15 % nemocných probíhá nemoc klinicky závažně. U starších osob a osob s preexistujícím (chronickým) onemocněním má infekce vysokou smrtnost, v nejstarších věkových skupinách až kolem 10 %. V nejmladších věkových skupinách je smrtnost velmi nízká, do 40 let pod 0,1 %, do 60 let pod 1 %.

Odhadovaná inkubační doba je nejčastěji 5–6 dní, ale může se pohybovat v rozmezí 1–14 dní. Cesta přenosu je především kapénkami při mluvení, kašláni a kýčání a kontaktem s infikovanou osobou. Vnímavost je vzhledem ke krátké historii šíření SARS-CoV-2 v populaci všeobecná, vnímavé jsou děti i dospělí. Otázka existence poinfekční imunity není jasná, předpokládá se, že po prodělaném onemocnění je osoba po nějakou dobu imunní. Kontagiozita je poměrně vysoká – index nakažlivosti (R) se předpokládá v průměru 2–3, což vzhledem k poměrně krátké inkubační době může vést k explozivnímu šíření s vysokým počtem infikovaných a nemocných v krátkém období. Kritickým parametrem je kapacita intenzivní péče pro pacienty se závažným průběhem onemocnění.

V ČR se první tři případy objevily 1. března 2020, 1. dubna 2020 bylo v ČR hlášeno již 3 308 případů. Ve druhé polovině dubna se situace v ČR stabilizovala. Zatímco na konci března a na začátku dubna 2020 bylo v ČR hlášeno až kolem 300 nových infekcí denně, o měsíc později to bylo kolem 50 případů denně. Na začátku května bylo v ČR kumulativně hlášeno necelých 8 tisíc případů infekce a přes 240 případů úmrtí v souvislosti s COVID-19.

První protiepidemická opatření vláda ČR přijala 3. března 2020, 11. března 2020 došlo k přerušení prezenč-

ní výuky na všech typech škol. Dne 12. března 2020 byl vyhlášen nouzový stav a postupně byla zavedena řada plošných opatření, včetně zákazu hromadných akcí, shromažďování osob, přerušení provozu zařízení stravovacích služeb pro veřejnost (restaurací, hospod), uzavření maloobchodních provozoven a služeb kromě klíčových provozů, jako jsou prodejny potravin, lékárny, čerpací stanice apod., a omezení pro osoby překračující hranice ČR. Dobrá epidemiologická situace na konci dubna 2020 vedla vládu k rozhodnutí o postupném uvolňování protiepidemických opatření včetně postupného otevírání škol, provozoven obchodu a služeb, sportovních a dalších společenských aktivit.

V praxi znamenala protiepidemická opatření významné a v novodobé historii bezprecedentní omezení veřejného života, společenských a ekonomických aktivit. Očekává se propad produktivity české ekonomiky v řádu jednotek procent. Ekonomické dopady česká vláda zmírňuje opatřeními a nástroji, jejichž financování bude kryto výdaji státního rozpočtu ve výši stovek miliard, výhledově se za rok 2020 počítá se schodkem státního rozpočtu ve výši nejméně 300 mld. Kč.

Pokud jde o souvislost COVID-19 s naším oborem a se situací v oblasti závislostí, napadají mě následující postřehy a průběžné závěry.

V počátcích „koronavirové krize“, kdy panoval akutní nedostatek ochranných a dezinfekčních pomůcek, kdy nebyla zřejmá dynamika výskytu infekce a kdy panovaly obavy z explozivního šíření nákazy, prokázala adiktologie, resp. adiktologické služby a její struktury (koordináční orgán, odborné a střešní společnosti) chladnou hlavu, schopnost rychlé a vzájemné komunikace a flexibilitu. Nedošlo k významnému přerušení služeb a systém si v nastalé situaci poradil kapacitně, organizačně, metodicky. Bylo vyhlášeno druhé kolo meziresortního dotačního řízení Úřadu vlády ČR pro poskytovatele adiktologických služeb, které bezprostředně reaguje na COVID-19.

V těchto dnech se podle prvních výsledků plošného testování populace a i podle prvních výsledků naší společné studie ADI-COVID-19 zdá, že séroprevalence infekce (promořenost) je velmi nízká, pod 1 %. Přitom modely předpovídají, že v průběhu epidemie se nakazí až 70 % populace. Po uvolnění protiepidemických opatření předpokládají modely rovněž druhou vlnu epidemie. Proto je ze strategického hlediska velmi dobře, že máme díky probíhající studii ADI-COVID-19 možnost průběžně sledovat dynamiku šíření infekce mezi klienty a pracovníky adiktologických služeb. Lidé intenzivně užívající drogy včetně alkoholu patří totiž ke skupinám více ohroženým koronavirovou infekcí.

Ukázalo se jako klíčové, že česká vláda dokázala přerušit rozvoj epidemie v jejím počátku a nedošlo tak k explozivnímu šíření s překročením kapacity systému. Epidemické šíření se podařilo podstatně zpomalit jen za cenu významných zásahů do společenského a hospodářského

života a v konečném důsledku za cenu značných ekonomických ztrát a souvisejících značných výdajů ze státního a veřejných rozpočtů.

Nabízí se srovnání veřejnozdravotní významnosti koronavirové epidemie a užívání návykových látek. Návykové látky jsou zodpovědné za přibližně pětinu celkové úmrtnosti a více než desetinu všech ztracených let života v důsledku celkové úmrtnosti a nemoci. Z toho na vrub tabáku jde více než polovina a na vrub alkoholu přibližně čtvrtina celé zátěže v důsledku užívání návykových látek. V praxi to v ČR znamená desetitisíce předčasných úmrtí a téměř milion let života ztracených v důsledku úmrtí nebo se sníženou kvalitou kvůli nemoci ročně. Existuje jen málo dalších rizikových faktorů s tak značným veřejnozdravotním dopadem jako návykové látky.

Je zřejmé, že řešení situace kolem koronavirové epidemie bude dominantním tématem veřejného života v následujících několika měsících a možná letech. Musíme se však snažit, aby česká společnost, veřejné a veřejnozdravotní autority nezapomněly při řešení koronavirové krize na závažnost návykových látek. Aby věnovaly oblasti prevence, léčby a snižování dopadů užívání návykových látek pozornost a zdroje, jaké jí přísluší s přihlédnutím k její společenské závažnosti. A jako epidemiolog působící v oblasti adiktologie si přeji, aby veřejné autority naslouchaly epidemiologům-adiktologům stejně bedlivě, jako naslouchají v současné situaci epidemiologům působícím v oblasti infekčních onemocnění.

Přeji nám všem mnoho zdraví a energie a co nejčasnější návrat k normálnímu stavu.

V Praze dne 3. května 2020

Doc. MUDr. Viktor Mravčík, Ph.D.

vedoucí Národního monitorovacího střediska
pro drogy a závislosti
Úřad vlády ČR

ZDROJE

http://www.szu.cz/uploads/Epidemiologie/Coronavirus/Zakladni_info/COVID_19_zakladni_informace_1_.pdf

http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vyhlaseni-nouzoveho-stavu-180234/#Omezeni_volneho_pohybu

https://hygiena.szu.cz/cz/artkey/hyg-201901-0005_veřejnozdravotni-vyznam-uzivani-navykovych-latek.php?l=cz

<https://koronavirus.mzcr.cz/>

<https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19>

<https://snncls.cz/>

<https://www.drogy-info.cz/article/koronavirus/>

<https://www.drogy-info.cz/publikace/zaostreno-na-drogy/2020-zaostreno/s1-20-dopady-onemocneni-covid-19-na-uzivatele-drog-a-poskytovatele-adiktologickych-sluzeb/>

<https://www.imperial.ac.uk/media/imperial-college/medicine/sph/ide/gida-fellowships/Imperial-College-COVID19-NPI-modelling-16-03-2020.pdf>